

TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ KHOA HỌC

★ TS PHẠM CÔNG THƯỜNG

Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng

● **Tóm tắt:** Tư tưởng Hồ Chí Minh về khoa học là hệ thống quan điểm toàn diện về khái niệm, phân loại khoa học; vị trí, vai trò của khoa học đối với cách mạng Việt Nam; mối quan hệ giữa khoa học với phát triển kinh tế - xã hội; phẩm chất, năng lực của người làm khoa học và vấn đề phát triển khoa học ở Việt Nam. Tư tưởng Hồ Chí Minh về khoa học là nền tảng tư tưởng, kim chỉ nam cho phát triển khoa học và công nghệ, đổi mới sáng tạo, chuyển đổi số quốc gia hiện nay.

● **Từ khóa:** Tư tưởng Hồ Chí Minh; khoa học.

● **Ngày nhận:** 17/7/2025 **Ngày thẩm định:** 20/8/2025 **Ngày duyệt đăng:** 7/9/2025.

1. Đặt vấn đề

Tư tưởng Hồ Chí Minh là hệ thống quan điểm toàn diện, sâu sắc về những vấn đề cơ bản của cách mạng Việt Nam. Trong đó, tư tưởng của Người về khoa học có vị trí, vai trò rất quan trọng, có giá trị sâu sắc đối với cách mạng Việt Nam trong lịch sử và hiện nay. Tư tưởng Hồ Chí Minh về khoa học là hệ thống quan điểm toàn diện của Người về khái niệm, phân loại khoa học; vị trí, vai trò của khoa học đối với cách mạng Việt Nam; mối quan hệ giữa khoa học với phát triển kinh tế - xã hội; phẩm chất, năng lực của người làm khoa học và vấn đề phát triển khoa học ở Việt Nam. Đột phá phát triển khoa học và công nghệ, đổi mới sáng tạo, chuyển đổi số quốc gia đang trở thành một trong “bộ tứ trụ cột” để đưa đất nước bước vào kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc. Tư tưởng Hồ Chí Minh về khoa học là nền tảng tư tưởng, kim

chỉ nam cho phát triển khoa học và công nghệ, đổi mới sáng tạo, chuyển đổi số quốc gia ở Việt Nam hiện nay.

2. Nội dung

Một là, tư tưởng Hồ Chí Minh về khái niệm, phân loại khoa học

Tùy theo cách tiếp cận mà có quan niệm và phân loại khác nhau về khoa học. Khoa học có thể tiếp cận ở góc độ là một hình thái ý thức xã hội, trong mối quan hệ với các hình thái ý thức xã hội khác như ý thức chính trị, ý thức pháp quyền, ý thức đạo đức, ý thức triết học, ý thức tôn giáo, v.v.. Khoa học có thể tiếp cận với tính cách là một thiết chế xã hội thuộc kiến trúc thượng tầng, đó là các tổ chức khoa học như Bộ Khoa học và Công nghệ, các viện nghiên cứu, v.v.. Khoa học có thể tiếp cận với tính cách là kết quả hoạt động nhận thức của con người, là hệ thống tri thức về bản chất, quy luật của sự tồn tại, phát triển của tự nhiên, xã hội, tư

duy, được trình bày dưới dạng các học thuyết, khái niệm, phạm trù, nguyên lý, quy luật, v.v.. Khoa học có thể tiếp cận với tính cách là một hoạt động đặc thù, là chuỗi các hoạt động nghiên cứu, truyền bá, ứng dụng, lãnh đạo, tổ chức, quản lý, trong đó cơ bản nhất là hoạt động nghiên cứu khoa học nhằm khám phá, phát hiện, tìm hiểu bản chất, quy luật của các sự vật, hiện tượng trong tự nhiên, xã hội và tư duy; sáng tạo giải pháp nhằm ứng dụng vào thực tiễn, v.v..

Chủ tịch Hồ Chí Minh đưa ra khái niệm về khoa học, vừa mang tính khái quát cao, vừa dễ nhớ, dễ hiểu: “Khoa học là tổng kết những kinh nghiệm đấu tranh giữa giai cấp bị bóc lột và giai cấp bóc lột và đấu tranh giữa con người với thiên nhiên”¹. Đây là cách định nghĩa về khoa học vừa với tính cách là một hoạt động, hoạt động “tổng kết”, vừa với tính cách là kết quả hoạt động nhận thức của con người, là sự hiểu biết mang tính khái quát, tính hệ thống cao của con người về đấu tranh giữa giai cấp bị bóc lột và giai cấp bóc lột và đấu tranh giữa con người với thiên nhiên. Theo cách tiếp cận ấy, Chủ tịch Hồ Chí Minh phân loại khoa học thành hai loại chính, đó là khoa học tự nhiên và khoa học xã hội. Người chỉ ra: “Trong thế giới chỉ có hai thứ hiểu biết: một là hiểu biết sự tranh đấu sinh sản. Khoa học tự nhiên do đó mà ra. Hai là hiểu biết tranh đấu dân tộc và tranh đấu xã hội. Khoa học xã hội do đó mà ra. Ngoài hai cái đó, không có trí thức nào khác”².

Hai là, tư tưởng Hồ Chí Minh về vai trò của khoa học đối với cách mạng Việt Nam.

Sau nhiều năm bôn ba ở nước ngoài, Hồ Chí Minh đã đến với chủ nghĩa Mác - Lênin, đây là một hệ thống lý luận khoa học và cách mạng, là nền tảng tư tưởng, là “bàn chỉ nam” cho cách mạng Việt Nam. Nhờ hệ thống lý luận khoa học

ấy dẫn dắt, soi đường, Đảng ta và chủ tịch Hồ Chí Minh đã lãnh đạo tiến hành cách mạng tháng Tám thành công, khai sinh ra nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa nay là nước Cộng hòa Xã hội chủ nghĩa Việt Nam.

Trong khoảng thời gian một năm sau Cách mạng tháng Tám năm 1945, chủ tịch Hồ Chí Minh đã nhiều lần viết thư tìm nhân tài cho sự nghiệp cách mạng. Người khẳng định: “Nước nhà cần phải kiến thiết. Kiến thiết thì phải có nhân tài”³. Giải thích về việc sử dụng quan lại cũ trong Chính phủ, Hồ Chí Minh khẳng định: “Chính sách của Chính phủ trước sau vẫn là đại đoàn kết. Đối với các vị quan lại cũ cũng như đối với tất cả các giới đồng bào, những người có tài có đức thì Chính phủ đều hoan nghênh ra gánh việc nước”⁴. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã mời rất nhiều nhân sĩ, trí thức, nhà khoa học đảm nhiệm những trọng trách trong Chính phủ như: Luật sư Phan Anh - Bộ trưởng Bộ Kinh tế; Giáo sư Hoàng Minh Giám - Bộ trưởng Bộ Ngoại giao; Giáo sư, nhà toán học Tạ Quang Bửu - Thứ trưởng Bộ Quốc phòng. Người còn thu hút được đông đảo trí thức Việt kiều về nước phục vụ kháng chiến như: Kỹ sư Phạm Quang Lễ (Trần Đại Nghĩa), Võ Quý Huân, Võ Đình Quỳnh, Trần Hữu Tước, v.v..

Chủ tịch Hồ Chí Minh sớm nhìn nhận vai trò của khoa học là một động lực lịch sử, một lực lượng cách mạng. Khoa học có vai trò quan trọng giúp con người làm chủ tự nhiên, xã hội và bản thân, “Khoa học tự nhiên cũng như khoa học xã hội không ngừng mở rộng ra những chân trời mới, con người ngày càng làm chủ được thiên nhiên, cũng như làm chủ được vận mệnh của xã hội và của bản thân mình”⁵. Khoa học có mối liên hệ tất yếu với việc xây dựng chủ nghĩa xã hội. Muốn xây dựng thành công chủ nghĩa xã hội tất yếu phải có khoa

học, “Khoa học đã chinh phục không gian và thời gian. Chủ nghĩa xã hội cộng với khoa học, chắc chắn sẽ đưa loài người đến hạnh phúc vô tận”⁶. Khoa học có nhiệm vụ cực kỳ quan trọng, là trách nhiệm của mọi cấp, mọi ngành, chuẩn bị cơ sở vật chất cần thiết để tiến lên chủ nghĩa xã hội, “nhiệm vụ của khoa học, kỹ thuật là cực kỳ quan trọng, cho nên mọi ngành, mọi người đều phải tham gia công tác khoa học, kỹ thuật, để nâng cao năng suất lao động, sản xuất ra nhiều của cải vật chất, để xây dựng chủ nghĩa xã hội thắng lợi”⁷.

Ba là, tư tưởng Hồ Chí Minh về mối quan hệ giữa khoa học với phát triển kinh tế - xã hội.

Chủ tịch Hồ Chí Minh lý giải mối quan hệ biện chứng giữa khoa học và kinh tế - xã hội. Khoa học ra đời từ nhu cầu phát triển kinh tế - xã hội. Đồng thời, khoa học phải quay trở lại phục vụ cho phát triển kinh tế - xã hội. Theo đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu các nhà khoa học, cán bộ quản lý khoa học kỹ thuật Việt Nam phải nhận thức cho đúng mối quan hệ này và phải quan tâm đến phát triển khoa học. Người chỉ rõ: “Khoa học phải từ sản xuất mà ra và phải trở lại phục vụ sản xuất, phục vụ quần chúng, nhằm *nâng cao năng suất lao động và không ngừng cải thiện đời sống của nhân dân*, bảo đảm cho chủ nghĩa xã hội thắng lợi”⁸.

Muốn cho kinh tế - xã hội phát triển thì phải phát triển khoa học, ứng dụng khoa học, “chúng ta cần phải tập trung lực lượng làm cho nước ta sản xuất ngày càng nhiều lương thực; trồng càng nhiều cây công nghiệp; chăn nuôi càng nhiều trâu, bò, lợn, gà... Muốn có kết quả đó, thì nhất định phải cải tiến quản lý, cải tiến kỹ thuật”⁹. Phát triển khoa học thì mới có thể phát triển kinh tế - xã hội, “Có cải tiến kỹ thuật, cải tiến tổ chức lao động, mới có thể sản xuất nhiều, nhanh, tốt, rẻ. Nếu chỉ dựa vào sự quen tay hoặc

nếu chỉ dôn thêm sức ra, kết quả thường là được mất này mất mất khác, được nhanh lại không tốt, được tốt lại không nhanh, không rẻ... mà mất nào cũng bị hạn chế”¹⁰.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nhiều lần chỉ rõ vai trò của khoa học là động lực chính để phát triển kinh tế - xã hội. Người khẳng định: “Muốn cho chủ nghĩa cộng sản thực hiện được, cần phải có kỹ nghệ, nông nghiệp và tất cả mọi người đều được phát triển hết khả năng của mình”¹¹. Cuộc kháng chiến chống Pháp ngày càng giành được những thắng lợi to lớn, hậu phương ngày càng được mở rộng. Lúc này, nhiệm vụ của khoa học là lãnh đạo, cải tạo nền kinh tế quốc dân để sản xuất ra nhiều của cải và hàng tiêu dùng thiết yếu phục vụ cho dân sinh và cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Chỉ có liên hệ chặt chẽ với nông nghiệp, không rời xa sức tiết kiệm và ăn khớp với vốn liếng và sức hậu bị của ta - thì công nghệ mới làm tròn nhiệm vụ vẻ vang của nó, là lãnh đạo và cải tạo kinh tế của quốc dân”¹². Khoa học muốn phát huy được vai trò lãnh đạo, cải tạo nền kinh tế quốc dân thì phải liên hệ mật thiết với nền kinh tế quốc dân, “Công nghệ mà xa rời toàn bộ kinh tế của quốc dân, mất liên hệ với nó, thì công nghệ không lãnh đạo được kinh tế của quốc dân”¹³.

Khoa học là căn cứ để xây dựng đường lối, chiến lược và kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, muốn phát triển kinh tế - xã hội phải có đường lối, chiến lược và kế hoạch khoa học, phù hợp. Việc hoạch định đường lối, chiến lược và kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội phải dựa vào những luận cứ khoa học và tình hình thực tế, tránh chủ quan, giáo điều, xa rời thực tiễn. Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ ra, hãy tiến lên, tiến nhanh, tiến

manh, tiến vững chắc lên chủ nghĩa xã hội, nhưng: “tiến nhanh, tiến mạnh không phải là phiêu lưu, làm ẩu. Phải thiết thực đi từng bước, phải *tiến vững chắc*. Phải nắm vững *quy luật* phát triển của cách mạng, phải tính toán cẩn thận *những điều kiện cụ thể, những biện pháp cụ thể*. *Kế hoạch* phải chắc chắn, cân đối. Chớ đem chủ quan của mình thay cho điều kiện thực tế. Phải *chống bệnh chủ quan, tác phong quan liêu, đại khái*”¹⁴. Đảng và Nhà nước phải điều tra, nghiên cứu trong mọi công tác nói chung, trong định ra đường lối, chiến lược, kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội nói riêng.

Bốn là, Hồ Chí Minh đặt ra yêu cầu phải nâng cao phẩm chất và năng lực của người làm khoa học.

Hồ Chí Minh đặc biệt coi trọng đạo đức của người làm khoa học, yêu cầu cán bộ khoa học phải có phẩm chất đạo đức cách mạng, trung thực, tận tâm, có tinh thần trách nhiệm cao. Trước hết, Người yêu cầu những người làm khoa học phải nhận thức cho đúng bản chất của khoa học dưới chế độ xã hội chủ nghĩa. Dưới chế độ tư bản chủ nghĩa, khoa học thuộc sở hữu của giai cấp tư sản, không phải là tài sản chung, khoa học trở thành công cụ bóc lột giai cấp công nhân và nhân dân lao động. Dưới chế độ xã hội chủ nghĩa, khoa học là tài sản chung. Người làm khoa học phải có trách nhiệm chia sẻ, truyền bá rộng rãi cho nhân dân lao động, để nhân dân thi đua sản xuất ra nhiều của cải, làm cho dân giàu, nước mạnh. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Dưới chế độ xã hội chủ nghĩa, khoa học là tài sản chung của toàn dân chứ không phải tài sản riêng của một nhóm người nào. Bởi vậy các cô, các chú phải ra sức đem hiểu biết khoa học, kỹ thuật của mình truyền bá rộng rãi trong nhân dân lao động, để nhân dân đẩy mạnh thi đua sản xuất nhiều,

nhanh, tốt, rẻ. Có như vậy nước mới giàu, dân mới mạnh và đời sống của nhân dân mới được cải thiện về mọi mặt. Đó là nhiệm vụ vẻ vang của các cô, các chú”¹⁵.

Người làm khoa học phải truyền bá đến quần chúng những nội dung khoa học thiết thực, chính xác, dễ hiểu, dễ làm. Sau đó, phải có trách nhiệm theo dõi, giúp đỡ quần chúng học tập và áp dụng khoa học hiệu quả. Chủ tịch Hồ Chí Minh căn dặn: “Những điều đem phổ biến phải thiết thực, phải chính xác, phải làm sao cho quần chúng có thể hiểu được và làm được. Sau khi đã phổ biến, ta phải theo dõi, giúp đỡ quần chúng học tập và áp dụng cho tốt. Nếu chỉ phổ biến rồi bỏ mặc quần chúng, không quan tâm theo dõi họ thực hiện được hay là không, kết quả tốt hay là xấu, như vậy là thiếu tinh thần trách nhiệm”¹⁶. Đặc biệt, Người còn yêu cầu người làm khoa học phải có trách nhiệm trong dạy bảo các cháu thiếu niên về khoa học, làm cho các cháu yêu khoa học, học tập và làm theo khoa học, “Hội còn có nhiệm vụ dạy bảo các cháu thiếu niên về khoa học, kỹ thuật, làm cho các cháu ngay từ thuở nhỏ đã biết yêu khoa học, để mai sau các cháu trở thành những người có thói quen sinh hoạt và làm việc theo khoa học”¹⁷.

Để nâng cao năng lực của người làm khoa học, chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu phải ra sức đào tạo cán bộ khoa học và xây dựng các cơ sở nghiên cứu khoa học cần thiết. Ngoài ra, Người yêu cầu người làm khoa học phải hòa mình vào thực tiễn cuộc sống và sản xuất, phải xuống tận cơ sở để nắm bắt nhu cầu của thực tiễn, làm cơ sở để phát triển khoa học, “Các đồng chí phải đi xuống tận các xí nghiệp, các hợp tác xã, hỏi han công nhân, nông dân yêu cầu gì, họ làm ăn và sinh sống như thế nào và phổ biến những điều cần thiết giúp đỡ họ cải tiến kỹ thuật, phát

triển sản xuất, cải thiện đời sống”¹⁸. Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng, nhân dân ta rất cần cù, thông minh và khéo léo; có rất nhiều kinh nghiệm quý báu trong sản xuất và sinh hoạt. Người làm khoa học phải có trách nhiệm học tập, tổng kết những kinh nghiệm quý báu ấy, làm thành lý luận khoa học, “hãy ra sức học tập kinh nghiệm của nhân dân lao động để phát triển khoa học và kỹ thuật”¹⁹. Trong nhân dân lao động không chỉ có những kinh nghiệm quý mà còn có những phẩm chất, tác phong mà người làm khoa học cần phải có. Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu người làm khoa học “phải học tập những đức tính cần cù, giản dị và thiết thực của công nhân, nông dân để trau dồi thêm tư tưởng và tác phong của mình”²⁰.

Năm là, tư tưởng Hồ Chí Minh về phát triển khoa học ở Việt Nam.

Để phát triển khoa học ở Việt Nam, Chủ tịch Hồ Chí Minh đưa ra nhiều giải pháp quan trọng về nhận thức và thực tiễn. Đó là, tăng cường tuyên truyền, phổ biến rộng rãi tri thức khoa học, kỹ thuật trong quần chúng nhân dân; xây dựng đội ngũ nhân lực làm công tác khoa học; phát huy sức mạnh của quần chúng nhân dân trong phát triển khoa học; tích cực tiếp thu các thành tựu khoa học, kỹ thuật của nhân loại.

Đẩy mạnh tuyên truyền, phổ biến rộng rãi tri thức khoa học, kỹ thuật trong quần chúng nhân dân là giải pháp quan trọng hàng đầu đối với phát triển khoa học. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, tuyên truyền, phổ biến tri thức khoa học, kỹ thuật nhằm thỏa mãn nhu cầu của quần chúng nhân dân là được hưởng thụ những thành quả của khoa học; làm cho lao động trí óc gắn bó chặt chẽ với lao động chân tay; tri thức khoa học, kỹ thuật đi vào thực tế cuộc sống, được ứng dụng trong mọi lĩnh vực của

đời sống xã hội. Đặc biệt, tuyên truyền, phổ biến tri thức khoa học, kỹ thuật góp phần nâng cao dân trí, phát huy trí tuệ của quần chúng nhân dân, động viên họ tham gia vào phát triển khoa học. Khi được tuyên truyền, giáo dục, cổ vũ, động viên, quần chúng nhân dân sẽ phát huy được sức mạnh vô tận cho sự nghiệp cách mạng nói chung, phát triển khoa học nói riêng. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Tư tưởng của quần chúng thông, lực lượng và trí tuệ của quần chúng sẽ vô cùng vô tận, khó khăn gì cũng vượt được, công việc to mấy cũng làm nên”²¹. Phải ra sức đem hiểu biết khoa học, kỹ thuật để truyền bá rộng rãi trong quần chúng nhân dân. Làm được như vậy thì nước mới giàu, dân mới mạnh và đời sống vật chất và tinh thần của quần chúng nhân dân mới được cải thiện.

Xây dựng đội ngũ nhân lực làm công tác khoa học là giải pháp then chốt, cần phải tiến hành thường xuyên. Bởi vì, Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Chính là những đảng cách mạng lại càng trọng trí thức: vì muốn phát triển văn hóa thì phải cần thầy giáo, muốn phát triển sức khỏe của nhân dân thì phải cần thầy thuốc, muốn phát triển kỹ nghệ phải cần các kỹ sư, v.v..”

Tóm lại cách mạng *rất cần trí thức và chính ra chỉ có cách mạng mới biết trọng trí thức*²². Theo Người, “Trí thức không có bao giờ thừa, chỉ có thiếu trí thức thôi”²³. Người luôn quan tâm đến việc đoàn kết, tập hợp đội ngũ trí thức, trọng dụng nhân tài, tạo điều kiện tối đa cho trí thức phát huy tài năng, hiểu biết của mình phục vụ đất nước, phục vụ nhân dân. Chủ tịch Hồ Chí Minh chủ trương phát triển khoa học đi đôi với giáo dục và đào tạo. Muốn phát triển khoa học, đòi hỏi người làm khoa học phải có trí tuệ, có trình độ văn hóa và tri thức nhất định

đề vừa có khả năng làm chủ được các phương tiện và quy trình kỹ thuật; vừa có khả năng sáng tạo, có những phát minh mới. Thực tiễn luôn luôn vận động, phát triển, tình hình trong nước và thế giới luôn biến đổi, khoa học của thế giới ngày càng tiến bộ. Muốn theo kịp sự biến đổi của thực tiễn, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ của cách mạng ngày càng cao, người làm khoa học phải không ngừng nghiên cứu, học tập lý luận và kỹ thuật. Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu hiểu và thực hiện hai chính sách quan trọng của Đảng đó là: “Công nông trí thức hóa” và “Trí thức công nông hóa”, “tức là anh em trí thức cũng biết trọng lao động, cũng biết làm lao động, hợp thành một khối với công nông, nâng cao trình độ công nông về văn hóa lý luận”²⁴.

Phát huy sức mạnh của quần chúng nhân dân trong phát triển khoa học. Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng, quần chúng nhân dân có vai trò và tiềm năng to lớn vô tận đối với phát triển khoa học. Nhân dân ta cần cù, thông minh, luôn có nhiều sáng kiến, nhiều kinh nghiệm trong sản xuất và sinh hoạt. Người luôn động viên, cổ vũ quần chúng nhân dân thi đua phát huy sáng kiến, cải tiến kỹ thuật trong sản xuất. Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu những người làm khoa học, các cán bộ khoa học phải bám sát quần chúng nhân dân để tổng kết những kinh nghiệm quý báu, học tập ở quần chúng nhân dân những phẩm chất, tác phong tốt đẹp của người lao động. Đồng thời, truyền bá rộng rãi khoa học trong quần chúng nhân dân, động viên quần chúng nhân dân tích cực học tập, ứng dụng khoa học trong cuộc sống và sản xuất. Khoa học có vai trò quan trọng và liên quan đến nhiều lĩnh vực. Muốn phát triển khoa học tất yếu phải phát huy được sức mạnh tổng hợp, phải có sự tham gia, phối hợp của nhiều cấp, nhiều ngành,

nhiều người, phải phát huy được sức mạnh của quần chúng nhân dân.

Theo Người, cần phải chủ động tiếp thu một cách chất lọc, có phê phán những thành tựu khoa học của các nước trên thế giới, học những cái thiết thực mà nhân dân cần dùng. Đồng thời, phải vận dụng linh hoạt, sáng tạo những thành tựu ấy vào điều kiện lịch sử - cụ thể của Việt Nam. Trên hành trình tìm đường cứu nước, Chủ tịch Hồ Chí Minh học tập, tiếp thu những thành tựu về khoa học của phương Đông và phương Tây, đem những thành tựu ấy vận dụng vào điều kiện thực tiễn của cách mạng Việt Nam. Đối với Nho giáo, Chủ tịch Hồ Chí Minh đánh giá: “Tuy Khổng Tử là phong kiến và tuy trọng học thuyết của Khổng Tử có nhiều điều không đúng song những điều hay trong đó thì chúng ta nên học”²⁵. Đối với học tập chủ nghĩa Mác - Lênin, Người căn dặn: “Học chủ nghĩa Mác - Lênin không phải nhắc như con vẹt “Vô sản thế giới liên hiệp lại” mà phải thống nhất chủ nghĩa Mác - Lênin với thực tiễn cách mạng Việt Nam”²⁶. Để tiếp thu trí tuệ nhân loại, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã cử nhiều lớp thanh niên Việt Nam đến những nước có trình độ phát triển cao về khoa học để đào tạo, bồi dưỡng. Đồng thời, Người không quên căn dặn họ học nước ngoài những thứ thiết thực, những thứ cần thiết cho nhân dân, cho cách mạng; vận dụng linh hoạt, sáng tạo những thứ học được cho phù hợp với hoàn cảnh lịch sử - cụ thể.

3. Kết luận

Tư tưởng Hồ Chí Minh và lý luận chủ nghĩa Mác - Lênin về khoa học là nền tảng tư tưởng, kim chỉ nam cho Đảng ta phát huy vai trò của khoa học trong cách mạng giải phóng dân tộc và xây dựng chủ nghĩa xã hội. Trong

công cuộc đổi mới đất nước theo định hướng xã hội chủ nghĩa hiện nay, tư tưởng Hồ Chí Minh về khoa học vẫn giữ nguyên giá trị, là cơ sở, là kim chỉ nam cho Đảng ta trong thực hiện đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia, đưa đất nước bước vào kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam ❖

^{1, 7, 8, 20} Hồ Chí Minh: “Bài nói tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ I của Hội phổ biến khoa học và kỹ thuật Việt Nam”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 14, tr.96; 97; 97; 98.

² Hồ Chí Minh: “Sửa đổi lỗi làm việc”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 5, tr.275.

³ Hồ Chí Minh: “Tìm người tài đức”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 4, tr.504.

⁴ Hồ Chí Minh: “Trả lời Báo Độc lập về việc Chính phủ mở rộng”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 5, tr.227.

⁵ Hồ Chí Minh: “Đáp từ trong buổi Lễ nhận bằng tiến sĩ danh dự ở Trường Đại học Pátgiagian, Băngđung (Indônêxia)”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 12, tr.104.

⁶ Hồ Chí Minh: “Tình nghĩa anh em Việt - Ấn - Miến”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 11, tr.354.

^{9, 15, 16, 17, 18} Hồ Chí Minh: “Bài nói tại Hội nghị cán bộ phát động Cuộc vận động “Cải tiến quản lý hợp tác xã, cải tiến kỹ thuật, nhằm phát triển sản xuất nông nghiệp toàn diện, mạnh mẽ và vững chắc”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 14, tr.42; 97; 97; 99; 97.

¹⁰ Hồ Chí Minh: “Học tập không mỏi, cải tiến không ngừng”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 12, tr.527.

¹¹ Hồ Chí Minh: “Trả lời các nhà báo”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 4, tr.315.

^{12, 13} Hồ Chí Minh: “Thực hành tiết kiệm, chống tham ô, lãng phí, chống bệnh quan liêu”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 7, tr.366; 366.

¹⁴ Hồ Chí Minh: “Xây dựng những con người của chủ nghĩa xã hội”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 13, tr.71.

⁹ Hồ Chí Minh: “Thư gửi Báo khoa học thường thức”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 12, tr.573.

²¹ Hồ Chí Minh (1958): “Mấy kinh nghiệm Trung Quốc mà chúng ta nên học”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 11, tr.437.

^{22, 23, 24} Hồ Chí Minh (1953): “Bài nói chuyện trong buổi khai mạc Lớp chính huấn cán bộ đảng, dân, chính ở cơ quan Trung ương”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 8, tr.53; 56; 57.

²⁵ Hồ Chí Minh (1950): “Nói chuyện tại Hội nghị toàn quốc lần thứ nhất về công tác huấn luyện và học tập”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 6, tr.356.

²⁶ Hồ Chí Minh (1950): “Bài nói chuyện về bản tổng cương và điều lệ của Đảng”, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 6, tr.368.